

การวิจัยเชิงบรรยาย

Descriptive research

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระยุทธ ชตะกาญจน์*

Assist. Prof. Dr. Werayut Chatakan

การวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) เป็นวิธีวิทยาการวิจัยที่ใช้กันโดยทั่วไปในการวิจัยทางการศึกษา และการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาแสวงหาข้อเท็จจริงตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติ ผู้วิจัยไม่ได้จัดกระทำใด ๆ เพื่อการควบคุมตัวแปรที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการวิจัยเชิงบรรยายจึงหมายถึงการวิจัยหลาย ๆ แบบ ตั้งแต่การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) เพียงเพื่อค้นหาข้อเท็จจริงของสภาพการณ์ปัจจุบันว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร การวิจัยเชิงสัมพันธ์ภาพ (interrelationship research) เพื่อมุ่งค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ จนถึงการศึกษาเชิงพัฒนาการ (developmental research) ที่มุ่งศึกษาลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป

ลักษณะ ธรรมชาติ และวัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงบรรยาย

การวิจัยเชิงบรรยายเกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อบรรยายสถานภาพ (status) ในปรากฏการณ์ปัจจุบันของสิ่งที่สนใจศึกษา อันก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในปรากฏการณ์เหล่านั้นได้อย่างกระจ่างแจ้ง นอกจากนี้การวิจัยเชิงบรรยายบางเรื่องสามารถให้คำอธิบายถึงสาเหตุที่เป็นไปได้ของปรากฏการณ์นั้น ตลอดจนสามารถทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ด้วย โดยคุณลักษณะเด่นของการวิจัยเชิงบรรยายอีกประการ

หนึ่งก็คือ เป็นการวิจัยเชิงธรรมชาติ (naturalistic research) ที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปมีบทบาทต่อผลที่เกิดขึ้น ปล่อยให้ผลเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2538, 180-181)

การวิจัยเชิงบรรยายมีลักษณะที่แตกต่างกันเป็น 2 ประเภท คือ การสำรวจเชิงบรรยาย (descriptive survey) ซึ่งเป็นการศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริงตามสภาพการณ์ที่ปรากฏอยู่ มาบรรยายให้เห็นว่ามีข้อเท็จจริงปรากฏอยู่อย่างไร หรือมีความถี่เกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดเป็นสำคัญ โดยไม่สนใจว่าทำไมจึงมีสภาพเป็นเช่นนั้น และการศึกษาเชิงอธิบาย (explanatory studies) เป็นการค้นหาเกี่ยวกับความเป็นเหตุเป็นผลของตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยเป็นการศึกษาหาความสัมพันธ์ตามธรรมชาติ ไม่มีการจัดกระทำใด ๆ ต่อตัวแปรที่มุ่งศึกษา

ซึ่งลักษณะธรรมชาติของการวิจัยเชิงบรรยายสามารถสรุปได้ดังนี้

1. เป็นวิธีการศึกษาสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น มีอยู่ และเป็นอยู่ในปัจจุบันที่เกี่ยวกับการปฏิบัติ ความคิดเห็น ความเชื่อ เจตคติ ค่านิยมของบุคคลตลอดจนแนวโน้มของปรากฏการณ์ต่าง ๆ เพื่อการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์เหล่านั้น
2. เป็นวิธีการศึกษาที่ไม่มีการควบคุมสิ่งที่ศึกษาไม่ว่าจะเกิดขึ้นในอดีตหรือปัจจุบัน แต่จะเป็นการศึกษาตัวแปรที่เกิดขึ้นแล้วในธรรมชาติ นักวิจัย

* ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ไม่สามารถจัดกระทำกับตัวแปรอิสระ และควบคุมตัวแปรเกินได้ ซึ่งทำได้เพียงการศึกษาผลที่เกิดขึ้นโดยการสังเกตหรือเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่ออธิบายว่าอะไรได้เกิดขึ้นในปรากฏการณ์นั้น ๆ

3. จุดเน้นสำคัญของการวิจัยเชิงบรรยายอยู่ที่วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เชื่อถือได้กับการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร โดยจะทำให้การสรุปอ้างอิงคำตอบหรือผลการวิจัยไปยังกลุ่มประชากร (generalization) มีความถูกต้องเชื่อถือได้

4. เป็นวิธีการศึกษาเชิงธรรมชาติ ผลการวิจัยที่ได้เป็นผลที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ นักวิจัยไม่ได้เปลี่ยนแปลงสถานการณ์หรือสร้างสภาพการณ์ขึ้นใหม่ จึงทำให้ผลการวิจัยสามารถลงข้อสรุปเป็นข้อความรู้ทั่วไปได้เป็นอย่างดี

และโดยทั่วไปการวิจัยเชิงบรรยายมักจะจัดทำเพื่อวัตถุประสงค์ต่อไปนี้ (บุญธรรม กิจปริดา บริสุทธิ, 2547, 257-258)

1. รวบรวมข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างละเอียด และนำมาบรรยายให้เห็นสภาพที่มีอยู่หรือเป็นอยู่

2. กำหนดปัญหาหรือสภาพที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันให้ชัดเจน โดยอาจจะกำหนดเป็นมาตรฐานหรือเป็นเกณฑ์ปกติ (norm) สำหรับไว้ใช้เปรียบเทียบกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

3. เปรียบเทียบและประเมินสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานเกณฑ์ปกติ หรือเปรียบเทียบระหว่างเงื่อนไขที่แตกต่างกัน

4. กำหนดหรือแสวงหาแนวทางเลือกในการแก้ปัญหา และวางแผนดำเนินการให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น

กระบวนการและขั้นตอนของการทำวิจัยเชิงบรรยาย

การทำวิจัยเชิงบรรยายอาจมีกระบวนการและขั้นตอนการดำเนินการแตกต่างกันหลายอย่าง ทั้งนี้เนื่องจากการรวมการวิจัยหลาย ๆ แบบไว้ด้วยกัน ซึ่งในที่นี้ได้แบ่งเป็น 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1. กำหนดปัญหาวิจัย เป็นการระบุปัญหาเชิงวิจัย โดยการตรวจสอบสภาพการณ์ที่เป็นปัญหาและเลือกประเด็นที่สนใจจะทำวิจัย ซึ่งจะต้องตรวจสอบและขยายประเด็นที่จะทำวิจัยให้ชัดเจน ว่าต้องทำวิจัยในประเด็นใด ต้องการศึกษาด้านภาพหรือความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรใดบ้าง สภาพประเด็นปัญหานั้นเป็นอย่างไรบ้างทั้งในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการเลือกหัวข้อวิจัยอยู่ 5 ประการ คือ ความสำคัญของปัญหา ความเป็นไปได้ ความน่าสนใจ ทันท่วงทีเหตุการณ์ และความสนใจของผู้วิจัย

2. กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นการแยกแยะแจกแจงรายละเอียดของหัวข้อเรื่องที่จะศึกษาวิจัยออกเป็นหัวข้อย่อย ๆ โดยการกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยจะต้องสอดคล้องกับหัวข้อเรื่องที่จะวิจัย การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยจะทำให้ผู้วิจัยเกิดความชัดเจนว่าตนเองต้องการศึกษาในเรื่องอะไรบ้าง มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาค้นคว้าแสวงหาองค์ความรู้ใดเพิ่มเติม และจะต้องเก็บข้อมูลที่สำคัญในเรื่องอะไรบ้าง

3. ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เป็นการตรวจสอบและขยายความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ หลักการ ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต่าง ๆ ของประเด็นปัญหาที่ต้องการวิจัย จะทำให้ผู้วิจัยเป็นผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญในประเด็นปัญหานั้น ๆ ซึ่งถือได้ว่าขั้นตอนนี้มีความสำคัญสูงสุดต่อความสำเร็จในการทำวิจัย โดยหากสามารถดำเนินการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้อย่างสมบูรณ์จะทำให้ผู้วิจัยสามารถนิยามปัญหาและกำหนดประเด็นการวิจัยได้

อย่างชัดเจนขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยทราบว่าจะเรื่องที่จะทำการศึกษาวิจัยนั้นได้มีทฤษฎี หลักการ และผลการศึกษาวิจัยอะไรมาบ้างแล้วในอดีต ทำให้ไม่ต้องทำวิจัยซ้ำกับผู้อื่นโดยไม่จำเป็น จะได้เห็นประเด็นที่จะทำวิจัยเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ ได้ทราบถึงวิธีการศึกษาที่ได้ทำกันมาแล้วว่าเป็นอย่างไร มีปัญหาอะไร มีข้อค้นพบจากการวิจัยอย่างไรบ้าง ความรู้ดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการออกแบบและวางแผนดำเนินงานวิจัยของตนเอง อีกทั้งวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องยังช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างข้อค้นพบในอดีตและผลที่จะได้จากการศึกษาต่อไป

4. กำหนดกรอบประชากรและออกแบบการสุ่มตัวอย่าง จะต้องเลือกกลุ่มตัวอย่างมาใช้ในการศึกษาวิจัยให้เหมาะสม ทั้งขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และเทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนที่พอเหมาะ และได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร

5. เลือกและพัฒนาเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องมีคุณภาพที่เชื่อถือได้ โดยต้องมีความตรง ความเที่ยง ความเป็นปรนัย และสะดวกต่อการนำไปใช้ จึงจะสามารถทำให้ได้ข้อมูลที่ต้องการตรงกับประเด็นการวิจัย กรณีที่มีเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลอยู่แล้วต้องเลือกที่จะใช้เครื่องมือชุดไหน และมีเหตุผลอย่างไรที่ต้องใช้เครื่องมือชุดนั้น มีความเหมาะสมกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาหรือไม่ โดยควรต้องนำไปทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพเสียก่อน แต่หากยังไม่มีก็ต้องสร้างขึ้นเอง โดยปกติการวิจัยเชิงบรรยายจะนิยมใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบมาตรวัดเจตคติ แบบประมาณค่า เป็นต้น

6. เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะต้องเตรียมการวางแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูล เลือก

วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความเหมาะสม ประหยัด ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ ตรง เชื่อถือได้

7. วิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยต้องตรวจสอบความครบถ้วน ความถูกต้องของการตอบพิจารณาเลือกวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่เหมาะสมกับลักษณะของข้อมูล โดยในปัจจุบันสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณสามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows ซึ่งจะมีความสะดวกและง่ายสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นอย่างมาก หากเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพก็ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา

8. การเขียนรายงานการวิจัย เป็นการนำเสนอผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า ให้ผู้สนใจได้เข้าใจความเป็นมา แนวคิด วิธีการวิจัย และผลการวิจัย ซึ่งรายงานการวิจัยจะประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และส่วนอ้างอิง ทั้งนี้ควรจะต้องดำเนินการโดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้เป็นหลัก

ประเภทของการวิจัยเชิงบรรยาย

การวิจัยเชิงบรรยายสามารถแบ่งอย่างกว้าง ๆ ได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ต้องการศึกษาได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ การวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงสัมพันธภาพ และการวิจัยเชิงพัฒนาการ ซึ่งแต่ละประเภทมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงสำรวจ (survey research)

การวิจัยเชิงสำรวจเป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของตัวแปรต่าง ๆ ขณะที่ทำการศึกษา โดยมุ่งตอบคำถามเชิงวิจัยในลักษณะอย่างไร หรือเปรียบเทียบระหว่างสภาพเงื่อนไขที่แตกต่างกัน เป็นการวิจัยที่เน้นการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะความเชื่อ ความคิดเห็นทัศนคติ แรงจูงใจ หรือพฤติกรรมของคน โดยตัว

แปรเหล่านี้อาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ องค์ประกอบทางสังคมวิทยา (sociological factors) ได้แก่ เพศ ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม รายได้ สถานภาพการสมรส เป็นต้น และองค์ประกอบทางจิตวิทยา (psychological factors) ได้แก่ ความคิดเห็น ความเชื่อ ทศนคติ พฤติกรรม เป็นต้น ทั้งนี้ลีดี (Leedy, 1980, 98-99) ได้กล่าวถึงลักษณะเด่นของการวิจัยเชิงสำรวจว่ามีอยู่ 4 ประการ คือ

1. เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่ต้องเลือกเทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เหมาะสมกับลักษณะของประชากรและข้อมูล

2. ต้องมีการเลือกประชากรอย่างระมัดระวัง ให้นิยามเกี่ยวกับประชากรและกำหนดขอบเขตของประชากรที่ต้องการศึกษาได้อย่างชัดเจน

3. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงสำรวจนั้นมีความไวต่อการบิดเบือนอันเนื่องมาจากความลำเอียงในการออกแบบการวิจัย ดังนั้นจึงควรเอาใจใส่เป็นพิเศษในการป้องกันมิให้ข้อมูลที่ได้มามีอิทธิพลจากความลำเอียง

4. ใช้วิธีการที่เป็นระบบในการจัดรวบรวมและเสนอข้อมูล เพื่อให้สามารถสรุปผลได้ด้วยความจริงและความถูกต้อง

ซึ่ง เวียร์สมา (Wiersma, 1991, 166) และ กาญจนา วัฒนสุนทร (2547, 33-34) ได้กล่าวว่าเกณฑ์ในการแบ่งประเภทของการวิจัยเชิงสำรวจมีอยู่ 2 เกณฑ์ คือ

1. พิจารณาจากกลุ่มที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย กรณีนี้จะแบ่งการวิจัยเชิงสำรวจออกเป็น 2 ประเภทย่อย คือ

1.1 การสำรวจประชากร (population survey) หรือที่เรียกว่า การสำมะโนประชากร (population censuses) โดยการสำรวจประชากรจะทำการศึกษาจากทุกหน่วยของประชากรที่สนใจ

ศึกษา ซึ่งจะใช้ได้ดีและมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อขนาดของประชากรมีจำนวนน้อย

1.2 การสำรวจตัวอย่าง (sample survey) การสำรวจตัวอย่างเป็นการศึกษาจากบางหน่วยของกลุ่มประชากรที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างวิธีนี้จะใช้ได้ดีมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นตัวแทนที่ดีของประชากรและมีขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม

2. พิจารณาจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีวิธีการโดยทั่ว ๆ ไป 3 วิธี ดังนี้

2.1 การใช้แบบสอบถามชนิดเขียนตอบ เป็นวิธีที่นิยมใช้กันมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีจำนวนประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวนมาก เป็นวิธีที่เก็บรวบรวมข้อมูลได้มากโดยใช้เวลาน้อยกว่าวิธีอื่น ๆ คุณภาพของข้อมูลจะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ที่สำคัญ คือ คุณภาพของแบบสอบถามที่ใช้ ซึ่งการใช้แบบสอบถามชนิดเขียนตอบส่วนใหญ่ใช้วิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์

2.2 การสัมภาษณ์ ซึ่งการสัมภาษณ์จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ลึกกว่าการใช้แบบสอบถาม แต่ต้องใช้เวลาและทรัพยากรต่าง ๆ มากกว่า โดยผู้สัมภาษณ์ควรจะต้องได้รับการฝึกอบรมเป็นอย่างดีก่อนที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3 การสังเกตภายใต้การควบคุม กรณีนี้อาจจะใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีการนัดหมายไว้เป็นกลุ่ม ๆ เครื่องมือที่ใช้ อาจเป็นแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดภาคปฏิบัติ แบบวัดทัศนคติ เป็นต้น

ข้อควรระวังในการทำวิจัยเชิงสำรวจ

ปัจจัยที่อาจจะมีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพของการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งควรระวังมีอยู่ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถแน่ใจได้ว่าคำตอบที่ได้เป็นคำตอบที่ตรงกับความคิด ความเห็น ความรู้สึก และพฤติกรรมที่แท้จริง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ

1.1 การให้ข้อมูลเพื่อให้เป็นไปตามปทัสฐานของสังคม

1.2 ผู้ให้ข้อมูลไม่มีความรู้ในสิ่งที่ตอบอย่างแท้จริง การให้ข้อมูลจึงเป็นไปตามที่คาดเดาหรือที่คิดว่าเป็นเช่นนั้น

1.3 ให้ข้อมูลเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้มีอำนาจเหนือกว่า

1.4 ผู้สัมภาษณ์ จดบันทึกผิดพลาดไปจากความหมายที่ผู้ให้สัมภาษณ์บอก

1.5 การแปลความหมายผิดพลาด พบในการเก็บข้อมูลโดยการสังเกต ซึ่งได้แปลความหมายของสิ่งที่สังเกตได้ผิดพลาดไปจากความเป็นจริง

2. การสุ่มตัวอย่าง ความน่าเชื่อถือของการวิจัยเชิงสำรวจขึ้นอยู่กับวิธีของการได้มาซึ่งตัวแทนของประชากรที่ศึกษา การสุ่มกลุ่มตัวอย่างจะต้องใช้วิธีการที่เหมาะสมที่จะทำให้คุณลักษณะสำคัญ ๆ ซึ่งมีผลต่อการศึกษามีอยู่ในประชากรจะต้องมีอยู่อย่างครบถ้วนในกลุ่มตัวอย่าง ทำให้การวิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเสมือนว่าใช้กลุ่มประชากรนั้น ๆ โดยตรง

3. อัตราการตอบกลับของแบบสอบถาม ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการสรุปอ้างอิงผลของการวิจัยเชิงสำรวจที่พบกันมาก คือ อัตราการตอบกลับต่ำ ซึ่งการที่จะบอกว่าอัตราการตอบกลับต่ำสุดเท่าไร จึงจะเป็นที่แน่ใจในการสรุปผลได้อย่างมีความตรงภายนอก ยังไม่เป็นที่ตกลงกัน แต่สมาคมการศึกษาของสหรัฐอเมริกา (NEA : National Education Association) ได้เสนอว่า ข้อมูลของแบบสอบถามที่จะถือได้ว่าเป็นตัวแทนของประชากรได้ นักวิจัยต้องได้รับ

แบบสอบถามกลับคืนมามากกว่าร้อยละ 90 และอัตราการตอบกลับของแบบสอบถามตั้งแต่ร้อยละ 95 ขึ้นไป จะทำให้ตัวประมาณค่าไม่มีความลำเอียง ซึ่งการแก้ปัญหาระดับการตอบกลับของแบบสอบถามต่ำ อาจทำได้โดยการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า การติดตามโดยใช้บุคคลผู้มีอำนาจ หรือใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว การใช้จดหมายนำ การให้รางวัล และการใช้โทรศัพท์ติดตาม/สัมภาษณ์

2. การวิจัยเชิงสัมพันธ์ภาพ (interrelationship research)

การวิจัยเชิงสัมพันธ์ภาพเป็นการศึกษาที่มุ่งค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ เพื่อบรรยายลักษณะปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้ละเอียดชัดเจน ซึ่งการวิจัยเชิงสัมพันธ์ภาพมีหลายประเภทที่สำคัญ ได้แก่ การศึกษาเฉพาะกรณี การศึกษาเปรียบเทียบเชิงสาเหตุ การศึกษาเชิงสหสัมพันธ์และการพยากรณ์ การศึกษาวิเคราะห์เส้นทาง และการศึกษาเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม ทั้งนี้ในแต่ละแบบจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 การศึกษาเฉพาะกรณี (case study) เป็นการเลือกศึกษาเฉพาะหน่วยทางสังคมเพียงหน่วยเดียว แต่ศึกษาวิเคราะห์อย่างละเอียด ทุกแง่มุม สืบค้นข้อมูลสถานภาพทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อาจจะมีผลต่อหน่วยทางสังคมนั้น ๆ โดยการศึกษากรณีอาจจะเป็นการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบุคคล กลุ่มบุคคล หรือสถาบันการศึกษา วัตถุประสงค์แรกสุดคือ เพื่อศึกษาองค์ประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่มีผลต่อพฤติกรรมหรือสถานภาพในขณะนั้นของเป้าหมายที่ศึกษา เป็นลักษณะการศึกษาเพื่อตอบคำถาม “ทำไม” ไม่ใช่แค่ “อะไร” เช่น การศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนกลุ่มที่เรียนเก่ง การศึกษาภูมิหลังทาง

ครอบครัวของนักเรียนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน หรือ การศึกษาระบบการบริหารของโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนดีเด่น การศึกษารายกรณีจะ ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลาย ๆ อย่างผสมผสาน กัน โดยอาจใช้ทั้งวิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารบันทึกต่าง ๆ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อจะสืบสวนในเนวกลีและวิเคราะห์อย่างจริงจัง ถึงปรากฏการณ์หลาย ๆ อย่างที่เกิดขึ้นในวงจรชีวิต ของหน่วยที่ศึกษา (กาญจนา วัฒนสุนทร, 2547, 49-50)

2.2 การศึกษาเปรียบเทียบเชิงสาเหตุ (causal comparative studies) หรือการวิจัยย้อนรอย เป็นความพยายามของผู้วิจัยที่จะพิจารณาสาเหตุหรือ เหตุผลสำหรับความแตกต่างที่ปรากฏในด้าน พฤติกรรม สถานภาพของกลุ่มหรือบุคคล ทั้งนี้เพื่อ หาความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันระหว่างตัวแปร 2 ตัว หรือมากกว่า โดยพิจารณาความสัมพันธ์เชิงเหตุผล โดยเป็นการศึกษาจากผลไปหาเหตุ มีลักษณะคล้าย กับการวิจัยเชิงทดลองที่ต้องการหาความสัมพันธ์ ระหว่างเหตุและผลเหมือนกันแต่มีวิธีการศึกษาที่ แตกต่างกัน คือ การศึกษาเปรียบเทียบเชิงสาเหตุนั้น ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเกิดขึ้นมาก่อนแล้ว การศึกษาจึงเริ่มจากตัวแปรที่เป็นผลก่อน แล้วสืบ สืบค้นไปหาตัวแปรอิสระที่คาดว่าจะเป็นสาเหตุของ ตัวแปรตามนั้น โดยไม่มีการจัดกระทำเพื่อให้ตัวแปร อิสระมีผลต่อตัวแปรตาม หรือควบคุมตัวแปร ภายนอกใด ๆ เลย แต่ในการวิจัยเชิงทดลองนั้นตัว แปรตามเป็นผลที่ยังไม่เกิดขึ้น ผู้ทดลองจะต้องจัด กระทำให้ตัวแปรอิสระมีผลต่อตัวแปรตาม และควบคุม ตัวแปรภายนอกทั้งหมดเพื่อมิให้มีผลต่อตัวแปรตาม

2.3 การศึกษาเชิงสหสัมพันธ์และการ พยากรณ์ (correlation and prediction studies) เป็น การศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตั้งแต่ 2 ตัว แปรขึ้นไปว่า มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างไร โดย

การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ซึ่งการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้นจะพิจารณาใน 3 ประการ คือ

1. ทิศทางของความสัมพันธ์ (direction) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้ จะมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ เป็นบวกหรือเป็นลบ ถ้าเป็นบวก หมายถึงมีความสัมพันธ์ตามกัน โดยหากตัวแปรหนึ่ง มีค่าสูง อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าสูงด้วย แต่ถ้าเป็นลบ หมายถึงมีความสัมพันธ์ตรงข้ามกัน โดยหากตัวแปร หนึ่งมีค่าสูง อีกตัวแปรจะมีค่าต่ำ

2. ปริมาณของความสัมพันธ์ (magnitude or degree) เป็นระดับความสัมพันธ์ของตัว แปร โดยจะมีค่าตั้งแต่ 0 – 1 ซึ่งถ้ามีค่าใกล้ 1 จะมีระดับ ความสัมพันธ์ต่อกันมาก และหากมีค่าใกล้ 0 จะมีระดับ ความสัมพันธ์ต่อกันน้อย

3. ลักษณะของความสัมพันธ์ ซึ่ง ความสัมพันธ์ของตัวแปรอาจจะสัมพันธ์กันเป็นแบบ เส้นตรง หรือไม่เป็นเส้นตรง โดยสามารถตรวจดูด้วย การทำ scatter diagram ของตัวแปรที่สนใจศึกษา

ส่วนการศึกษาเชิงพยากรณ์ หรือการ ทำนาย (prediction studies) นั้นเป็นการศึกษาต่อจาก การศึกษาสหสัมพันธ์ กล่าวคือ เมื่อทราบว่าตัวแปรทั้ง 2 ตัวแปรมีความสัมพันธ์ต่อกัน ซึ่งถ้าทราบค่าของตัว แปรตัวหนึ่งก็จะสามารถหาค่าของตัวแปรอีกตัวได้ โดย การวิเคราะห์ถดถอย (regression analysis) และการสร้าง สมการถดถอย (regression equation)

2.4 การศึกษาวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) เป็นเทคนิคในการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัว แปรหลาย ๆ ตัว โดยพยายามหาความสัมพันธ์เชิงเหตุ และผลด้วยการใช้ผลการวิจัยประกอบกับการใช้หลัก เหตุผลเชิงตรรกวิทยา มาสนับสนุน แล้วจัดทำเป็น เส้นทาง (path diagram) เพื่อแสดงความสัมพันธ์และ ทิศทางของความสัมพันธ์ ซึ่งในการวิเคราะห์นั้นก็จะใช้ เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุ (multiple regression

analysis) สำหรับหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่ศึกษา ทั้งนี้การศึกษาวเคราะห์เส้นทางได้มีข้อตกลงเบื้องต้นที่สำคัญ คือ ตัวแปรที่นำมาศึกษาจะต้องมีความสัมพันธ์กันเป็นเส้นตรง มีลักษณะเป็นบวก ข้อมูลที่วัดได้ต้องอยู่ตั้งแต่ระดับช่วงชั้น (interval scale) และความสัมพันธ์นั้นต้องสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน

2.5 การศึกษาเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม (cross cultural and comparative studies) เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสังคมตั้งแต่ 2 หรือมากกว่า 2 สังคมขึ้นไป เพื่อเป็นการขยายผลการวิจัยให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น โดยศึกษาความแตกต่างที่เกิดขึ้นระหว่างสังคม หรือชุมชนที่มีขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน วิเคราะห์แนวโน้มและปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันระหว่างสังคมนั้น ๆ หรือเพื่อเป็นการยืนยันทฤษฎีว่าสามารถใช้ได้กับสังคมต่าง ๆ หรือไม่

3. การวิจัยเชิงพัฒนาการ (development research)

การวิจัยเชิงพัฒนาการ เป็นการศึกษาที่มุ่งศึกษาหาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป คือ ต้องศึกษาให้รู้ว่ามีรูปแบบ ลำดับ และอัตราของการเปลี่ยนแปลงอย่างไร มีทิศทางของการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างไร โดยการวิจัยเชิงพัฒนาการอาจแบ่งรูปแบบการวิจัยได้เป็น 3 แบบ ได้แก่

3.1 การศึกษาความเจริญเติบโต (growth studies) เป็นการศึกษาที่มุ่งค้นหาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาต่าง ๆ โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ การศึกษาระยะยาว (longitudinal studies) ที่ต้องการศึกษาติดตามตัวอย่างเพียงคนเดียวหรือกลุ่มเดียวกันในระยะเวลายาวนาน มักจะศึกษากับกลุ่มตัวอย่างน้อย แต่มีตัวแปรและประเด็นที่ต้องศึกษาเป็นจำนวนมาก โดยติดตามศึกษาเป็นระยะเวลายาวนาน และการศึกษา

ภาคตัดขวาง (cross sectional studies) ซึ่งเป็นการศึกษาในช่วงเวลาเดียวแต่ใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีพัฒนาการแตกต่างกัน

3.2 การศึกษาติดตามผล (follow up studies) เป็นการศึกษาที่คล้ายกับการศึกษาระยะยาว โดยมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาติดตามผลดูว่าได้ผลอย่างไร ภายหลังจากได้มีการดำเนินการไปแล้ว เช่น เมื่อจัดการฝึกอบรมไปแล้ว ได้ติดตามผลว่าผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมได้นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้หรือไม่อย่างไร

3.3 การศึกษาแนวโน้ม (trend studies) เป็นการศึกษาสภาพการณ์ในอดีตและปัจจุบันโดยใช้ข้อมูลทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง แล้วนำไปหาแนวโน้มหรือทำนายสภาพการณ์ หรือปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น อัตราการเลื่อนชั้นของนักเรียนแต่ละชั้นปี จะช่วยให้ทราบแนวโน้มในการเลื่อนชั้นของนักเรียนในอนาคต ทำให้สามารถคาดการณ์ต่าง ๆ ได้ล่วงหน้า ซึ่งจะเป็นสารสนเทศสำหรับใช้ในการวางแผนและการบริหารการศึกษาได้เป็นอย่างมาก

สรุป

การวิจัยเชิงบรรยายเป็นวิธีวิทยาการวิจัยที่ผู้บริหารและนักศึกษาระดับปริญญาโทนิยมใช้กันมากที่สุด เป็นการวิจัยสำหรับเพื่อใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติในปัจจุบัน โดยผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปจัดกระทำใด ๆ เพื่อควบคุมตัวแปรที่สนใจศึกษา สามารถแบ่งการวิจัยเชิงบรรยายได้เป็น 3 ประเภท คือ การวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงสัมพันธ์ภาพ และการวิจัยเชิงพัฒนาการ ซึ่งนักวิจัยหรือผู้บริหารสามารถเลือกใช้การวิจัยเชิงบรรยายเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจของปรากฏการณ์หรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในลักษณะของการสำรวจเชิงบรรยาย หรือการศึกษาเชิงอรรถาธิบาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ

กับประเด็นปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นสำคัญ ในส่วนของกระบวนการและขั้นตอนของการทำวิจัยเชิงบรรยายมีอยู่ 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย การกำหนดปัญหาการวิจัย การกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การกำหนดกรอบประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนรายงานการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา วัฒนสุนทร. (2550). หน่วยที่ 5 : การวิจัยเชิงพรรณนา. ในคณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชาการวิจัยการบริหารการศึกษา (บก.), **ประมวลสาระชุดวิชาการวิจัยการบริหารการศึกษา**. (หน้า 1-98). (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

นพรัตน์ ชัยเรือง. (2551). **พหุระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนต้นแบบวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์. สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2547). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ : จามจุรีโปรดักท์.

พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2544). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

พินสุดา ลิธิรังสี. (2552). การวิจัยอนาคต : งานวิจัยภาพอนาคตการศึกษาไทย 10 -20 ปี. ใน อุทัย บุญประเสริฐ (บก.), **การวิจัยด้าน**

การจัดการศึกษา. (หน้า145-169). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2549). **การวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารการศึกษา**. สกลนคร : สำนักงานโครงการบัณฑิตศึกษา สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2538). **การวิจัยเชิงบรรยาย**. ใน ไพฑูรย์ สินดารัตน์ และสำลี ทองทิว (บก.), **รวมบทความการวิจัยทางการศึกษา : หลักและวิธีการสำหรับนักวิจัย**. (หน้า178-206) (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวรรณี สุวรรณรัตน์. (2549). **การประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการบริหารรูปแบบ ToPSTAR ของครูและผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์ สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

Kerlinger, F. N. (1986). **Foundations of Behavioral Research** (3rd ed.). New York : CBS Publishing Japan.

Leedy, P.D. (1980). **Practical Research Planning and Design** (2nd ed.). New York : Macmillan.

Wiersma, W. (1991). **Research Methods in Education : An Introduction** (5th ed.). Boston : Allyn and Bacon.